

Sykehuset Innlandet HF

HELSE SØR-ØST

SEKSUALITET OG UTVIKLINGSHEMMING

Forebyggende tiltak og tilrettelegging

Erkki Rustad, Spesialvernepleier
Avdeling for habilitering, Oppland

erkki.rustad@sykehuset-innlandet.no

Personen

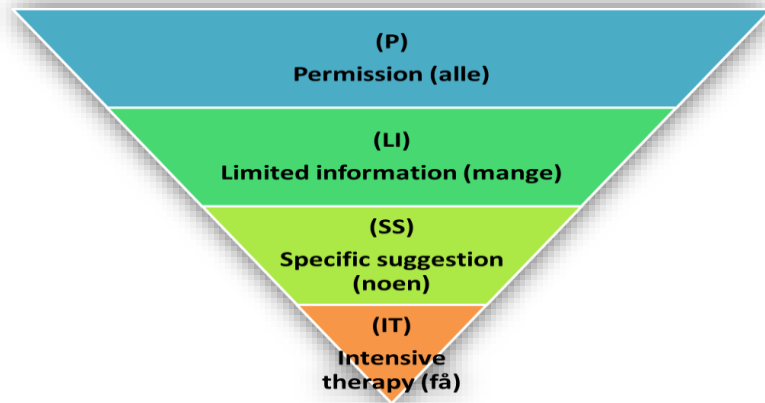
- Ung mann i midten av tjueåra
- Lett psykisk utviklingshemming
- Bor i egen leilighet tilknyttet bofellesskap
- Arbeid
  - Kroppsarbeid, produksjon, behersker bruk av ulike maskiner og kjøretøy
  - Er en ressurs på arbeidsplassen!
- Fritid
  - Glad i å være sosial, ute på byen, konserter, det som skjer i lokalmiljøet.
  - Kjenner mange i lokalsamfunnet
  - Glad i dyr

Henvisning

- Ønske om veiledning knyttet til følgende:
  - Nettvett/bruk av internett
  - Tiltak i enkeltsituasjoner knyttet til seksualitet
  - Veiledning ift. Diagnose
  - Venner og kjærester
- Samarbeidsavtale:
  - Kartlegging med Sexkunn
  - Opplæring i følgende tema:
    - Nettvett og internett
    - Venner og kjærester

Fremgangsmåte

- Bli kjent, informasjon til personen om henvisning og innhold i planlagt opplæring, innhente samtykke til kartlegging med SexKunn.
- ❖ Motivasjon: Avtale om kafe-besøk etter fullført opplæring
- Etablere et seksualvennlig miljø
- To hovedgrunner for etablering av seksualvennlig miljø:
  1. Spørsmål og henvendelser vedr. seksualitet fra bruker tas på alvor
  2. Øker sjansen hos personalet for å avdekke overgrep
- Ressurspersoner i personalgruppa
- PLISSIT modellen
- Faglitteratur og verktøy
- Utarbeidelse av materiell og plan for gjennomføring
  - Ansvarsfordeling mellom kommune og Avdeling for habilitering

Kartlegging

Målatferd

- Utfordring – pornografi og onani
  - Flekker på klær
  - Innsyn fra ute
- Kartlegging
  - Kartlegging av hyppighet og tidspunkt det observeres
- Resultat
  - Ingen observert forekomst i kartleggingsperioden

SexKunn

- Gjennomførte Sexkunn
- Tilstede vernepleier fra boligen i tillegg til saksansvarlig fra Avdeling for habilitering
- Score: 74 av 107 mulige
  - Behov for opplæring innen pubertet, hygiene, seksuelle overgrep og relasjoner.
  - Har kunnskap om mer enn det som kommer frem av kartleggingen.

Mål

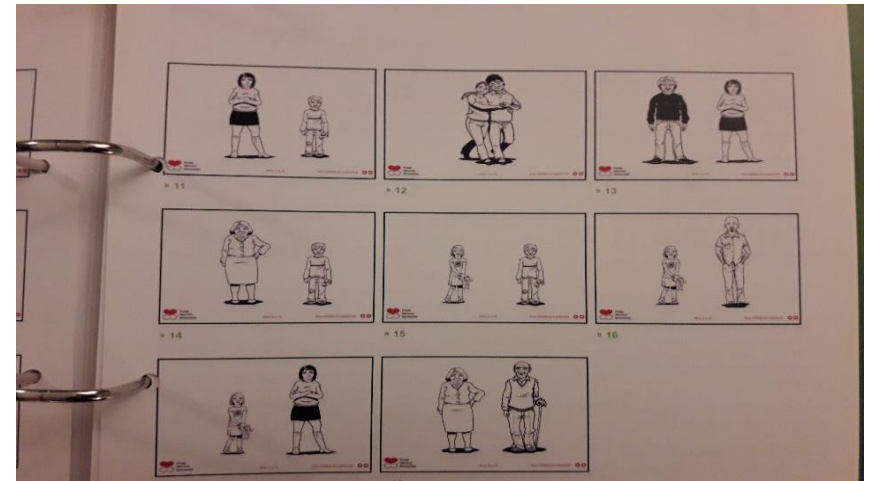
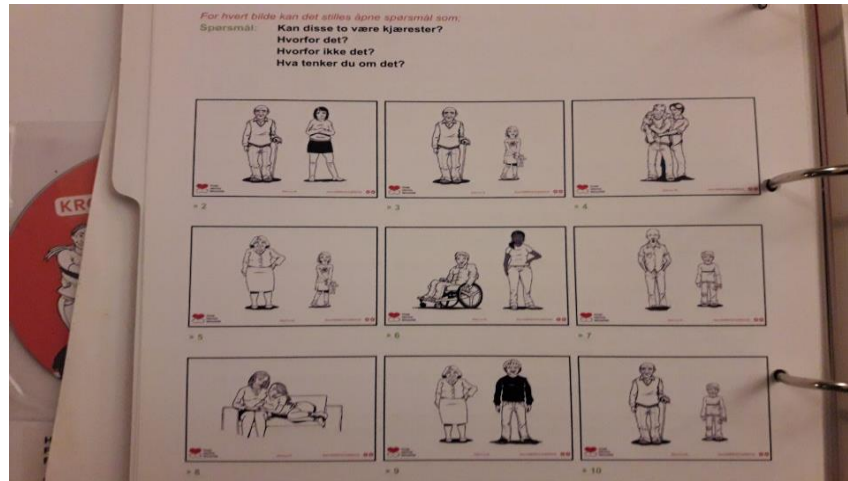
- Forebygge uønskede (og ulovlige) hendelser knyttet til bruk av internett
  - Pornografi
  - Chat/skype/sosiale medier
- Lære å skille på ulike relasjoner
  - Personal, bekjente, venner, familie og kjærester
- Lære forskjellen på hvem som kan være venner og kjærester, og hvorfor.

Opplæring

- KIS-permen
  - Opplæringsmaterieill til bruk for ungdommer med funksjonsnedsettelse
- KIS-permen – kapittel «**venner og kjærester**»
  - Spørsmål knyttet til bilder, etterfulgt av forklaringer ved behov
  - Nettverkskart
  - Kortspill
- Video «**På Nettet**»
  - Varighet ca 5.min
  - Intervju med 1.-4. klassinger om hva de bruker internett og sosiale medier til. Filmen tar opp både gode og dårlige sider ved det å være på nettet.
  - KIS-permen – kapittel «**seksualitet**»

KIS-permen

Video «på nettet»

- Utgangspunkt for samtale og regler
  - Bruk av internett
  - Morsomme ting på nettet
  - Dårlige ting på nettet og datavirus
  - Mobbing
  - Oppførsel
  - Sosiale medier
  - Hva er lov, ikke lov
- Har mye kunnskap om temaene fra før, adekvate svar, gode refleksjoner og løsninger, tar opp saker som har vært i media i nær tid.
- Datavirus og Ipad – inngang til tema pornografi

Pornografi

- Cupido-blader
- Avtale om å bruke de som utgangspunkt ved neste avtale om opplæring
- Utgangspunkt for samtale og regler:
  - Hva er porno
  - Hvorfor det lages
  - Ulike syn/meninger
  - Positive sider
  - Negative sider
  - Ulovlig pornografi og konsekvenser (straffeloven)
  - Lovlig pornografi i Norge (godkjent av Medietilsynet)
- Kjøpe pornoblad?

Tilrettelegging for privatliv

- Pornoblad «Lek»
- Pornofilm
- Regler for bruk av porno og onani
  - Hvor det passer (hjemme i egen leilighet)
  - Si i fra til personalet om alenetid
  - Låse døra
  - Dra for gardiner/lukke persienner
  - Legge filmen tilbake i cover og skuffa etter bruk

Resultater

- Måloppnåelse
  - Har økt kunnskap om relasjonsforhold, venner og kjærester. Skiller nå på dette.
  - hva er lov, ikke lov – Lovverk.
  - Synes selv at innkjøp av godkjent pornografi var en god løsning.
- I tillegg:
  - Etablert miljøregler for personalet og lik praksis ved
    - spørsmål om privatlivet til ansatte
    - Spørsmål knyttet til temaer i opplæringen – henviser til ressurspersoner
  - Tilrettelagt for å kunne nyte pornografi innenfor visse rammer
  - Etablert regler for bruk av porno og onani - respekt for privatliv
  - Økt kompetanse innen temaet hos personalet
  - Kommunen har integrert og etablert retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med psykisk utviklingshemming (Bufdir) i fagsystemet